

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 47 Volume: 9 Issue: 47

Aralık 2016 December 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

KIRSAL YOKSULLUĞUN GİDERİLMESİNDE KIRSAL TURİZMİN YERİ VE BİR UYGULAMA IMPORTANCE OF RURAL TOURISM IN RURAL POVERTY RELIEF AND AN APPLICATION

Doğan KUTUKIZ*

Abdullah USLU**

Birol ÖZTÜRK***

Emine ÖZDEK****

A.Emre DERİNKÖK*****

Öz

Bu çalışmada Türkiye için önemli bir potansiyel arz eden kırsal turizmden ve kırsal yoksulluğun giderilmesinde kırsal turizmin ne derece önem arz edildiğinden bahsedilmiştir. Makalede öncelikle kırsal yoksulluk, kırsal turizm ve kırsal yoksulluğun ölçülme koşulları açıklanmıştır. SWOT Analiziyle kırsal turizmin kırsal alana etkileri belirtilmiştir. Dünya Turizm Örgütü'nün bu konuda ki çalışmaları değerlendirilmiştir. İnceleme konusu olarak ise Kütahya'nın Gediz ilçesi temel alınmıştır. Kırsal turizm faaliyetlerinin yerel işletme sahipleri üzerindeki etkileri ölçülmüştür. Sonuçları değerlendirildiğinde kırsal turizm faaliyetlerinin büyük ölçüde kırsal yoksulluğa etki ettiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Yoksulluk, Kırsal Turizm, Gediz.

Abstract

Rural tourism provides local people cultural interaction and economic benefits alongside the development. At the same time, rural tourism is the income of people outside the agricultural income and the total increase in rural incomes and is consequently a rise in living standards in question.

This study was mentioned that rural tourism supply How important is the elimination of a significant potential offered by rural tourism and rural poverty for Turkey. The article primarily rural poverty, rural tourism and measurement conditions are explained in rural poverty. Effects on rural areas of rural tourism with SWOT Analysis indicated. The World Tourism Organization's work in this matter was evaluated. The research was carried out on the enterprises in Gediz district of Kütahya. The effects of rural tourism activities on local business owners have been measured.. The results of the evaluation of rural tourism activities were found to be influenced largely rural poverty.

Keywords: Rural Poverty, Rural Tourism, Gediz.

GİRİŞ

Küreselleşme olgusuyla birlikte dünyada meydana bir takım ekonomik, siyasal, teknolojik, hukuki ve kültürel değişimler; hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin kalkınmalarında uyguladıkları politikaları tekrar gözden geçirmelerini zorunlu hale getirmiştir. Ayrıca kırsal alanların kalkındırılmasında, tarımsal kalkınmayla birlikte, kırsal turizme de gerekli önem verilmeye başlanmıştır. Günümüzde kırsal turizme dayalı kalkınma, kırsal girişimcilerin varlığıyla birlikte daha iyi çalışır ve kırsal alanlarda tarımla geçinen insanlara ikincil bir gelir kaynağı sağlar. Bunların yanında gelişen teknoloji ve değişen çevre koşullarıyla birlikte insanlar farklı arayışlara girmişlerdir. Tatil, dinlenme, gezme gibi eylemler farklı boyutlara taşınmış ve yeni turizm türleri meydana gelmiştir. Kırsal turizm ise meydana gelen turizm türlerinden biridir. Turizmi deniz, kum, güneş üçlüsünün kapsamından çıkarıp farklı aktivitelere taşımıştır. Diğer bir yandan kırsal alanlarda gelişmeyi, kalkınmayı sağlamıştır ve dolayısıyla yöre halkının refah düzeyini yükseltmiş ve ülke bazında dengeli kalkınma durumunu gerçekleştirmeyi amaçlamıştır.

Bunlara kısa bir örnek olarak; kırsal alanlarda geçim kaynağı olan tarımı ikincil geçim kaynağı olarak görüp, çeşitli geçim kaynakları sunmuştur ve kadınların pasif konumdan aktif konuma taşınmasına olanak tanımıştır.

Bu çalışmada kırsal turizmle ilgili kavramlara değinip, kırsal yoksulluğun en aza indirilip giderilmesi çabalarından, kırsal turizmin ekonomik etkilerinden bahsedip, Dünya Turizm Örgütü'nün bu

* Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Turizm Fakültesi (Sorumlu Yazar: email: dkutukiz@yahoo.com)

**Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Fethiye ASMK MYO

***Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Fethiye ASMK MYO

****İstanbul Gelişim Üniversitesi

****Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

konuyla ilgili çalışmalardan, konuyla ilgili SWOT analizinden ve Gediz ilçesinin kırsal turizm açısından yeri ve öneminden bahsedilip, yöre halkında yaşayan yerel işletme sahiplerinin kırsal turizmde sağladığı gelir ve avantajlardan bahsedilecektir.

1. KIRSAL YOKSULLUK VE KIRSAL TURİZM

1.1. KIRSAL YOKSULLUK

Tarım sektörünün diğer sektörlerle göre daha düşük katma değer üretmesine ve tarım ürünleri fiyatlarının daha az artmasına bağlı olarak bu sektörün milli gelirden aldığı payın zaman içerisinde gerilemesine denir (<http://birseyogren.net>).

Kırsal ve kentsel yoksulluk, yoksulluğun mekânsal bir ifadesi olarak tanımlanabilir. Tarımsal üretimi gerçekleştirecek toprağa sahip olmama ve ucuz emek olan kırsal yoksulluğun temelinde topraksız ve kalifiye olmayan işçiler bulunmaktadır. Kırsal yoksulluk, geçinme olanaklarını ve umudunu yitiren kitlelerin kente göç etmesi ile kentsel yoksulluğun temel taşlarını oluşturur. Kırsal yoksulluk kentsel yoksulluktan daha yaygın olarak görülen bir yoksulluk türüdür. Kırsal yoksulluk oranının fazla oluşu kentlere göçü beslemekte, arttırmakta ve kentsel yoksulluğun artışına zemin hazırlamaktadır (Topgül, 2013)

Fakat yinede kırsal bölgelerde yoksulluk daha yaygın bir sorundur. Nitekim kırsal yerleşim yerlerinde yaşayanlarda yoksulluk oranı %38,69 iken, kentsel yerlerde yaşayanların yoksulluk oranı % 8,86'dır (Erdal ve Yavuz, 2013).

Dünya nüfusunun yaklaşık yarısı kırsal alanlarda, dünyadaki yoksul nüfusun %75'i ise gelişmekte olan ülkelerin kırsal kesimlerinde yaşamaktadır. Bu nedenle dünyadaki refah artışı kırsal kesimlerde sağlanacak refah artışına bağlıdır. 2025 yılında dünya nüfusunun büyük bölümünün kentlerde, yoksul nüfusun %60'ının ise kırsal kesimlerde yaşayacağı öngörülmektedir (Erdal ve Yavuz, 2013).

Dünya Bankası'nın az gelişmiş ülkelerdeki yoksulluk sınırını ifade etmek üzere kabul ettiği günlük 1 dolar gelir standardına göre ülkemizde gerek kırsal alanda gerek kentsel alanda bu standardın altında kalan yoksul bulunmamaktadır. Chen ve Ravallion'un 1985 yılında ortaya attığı ve 1993 yılında satın alma paritesine göre revize ettikleri günde 1 dolar, daha kesin ifadesiyle aylık 31dolar ve günlük 1.02 dolar yoksulluk sınırı (satın alma paritesine göre revize edilmiş miktarı 1.08 dolar), "aşırı yoksulluğu" tanımlayıcı niteliktedir. Orta düzey gelir grubunda sayılan ülkeler için, günlük 1.08 dolarlık yoksulluk sınırı yerine, bu değer 2 veya katının yoksulluk sınırı olarak kabul edilmesinin daha anlamlı olacağı belirtilmiştir (Bıçkı, 2011).

Tablo 1: Çeşitli Kriterlere Göre En Yoksul Kesimler

Kriterler	En Yoksul Kesim	Yoksulluk Oranı
Yerleşim Yeri	Kırsal Kesimde Yaşayan	38.6
Cinsiyet	Kadın	18.1
Eğitim	Okur yazar Olmayan	29.8
Hane Halkı	Ataerkil veya Geniş Aile	24.4
İktisadi Faaliyet	Tarım Sektörü	33

Kaynak: 2009 Yoksulluk Araştırması; Gündoğan, 2008: 47.

Yukarıda Tablo 1'de görüldüğü gibi Türkiye'de kırsal kesimde yaşayanlar, kadınlar, okur-yazar olmayanlar, geniş aileler ve tarım sektöründe çalışanlar en yoksul kesimleri oluşturmaktadır. Altı sene önce oluşturulan bu tablonun günümüzde de aynı durumları yansıttığı görülmektedir. Bu yoksulluğun giderilmesi veya etkilerinin daha az boyuta indirilmesi için bazı faaliyetler ve çalışmalar yapılmaktadır. Kırsal turizm kavramı ise burada devreye girmektedir. Kırsal turizm kavramıyla görülen bu durumlarda yavaşla iyileştirmelere gidilmektedir.

1.2. KIRSAL YOKSULLUĞUN ÖLÇÜLMESİYLE İLGİLİ YÖNTEMLER

Çok boyutlu ve karmaşık yapısı nedeniyle yoksulluğu ölçülmesi zordur. Yoksulluğu ölçmek için atılacak ilk adım hangi kesimin, kimlerin yoksul olarak kabul edileceğidir. Bunlar için ilk etapta güvenilir varsayımlara dayanarak yoksullar tanımlanabilmeli ve daha düşük seviyede bulunanların yoksul sayılacakları asgari sınır belirlenmelidir. Gelirlerinin kaynakları, hane halkı büyüklüğü, eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanma durumları ve sosyal dışlanma ve ayrımcılığa maruz kalıp kalmadıklarıyla ilgili yoksullarla ilgili bilgiler toplanmalıdır (Aktan ve Vural, 2002).

Yoksulluğun ölçülmesinde kabaca iki farklı yaklaşımdan bahsedilebilir. Yoksulluğun bu şekilde ölçümüne doğrudan yaklaşım ya da temel ihtiyaçlar yaklaşımı adı verilir. Birinci yaklaşımda karşılanamayan temel ihtiyaçlar doğrudan gözlemlenir. İkinci yaklaşımda hane halkının sahip olduğu ve yönettiği kaynakların temel ihtiyaçların karşılanması için gerekli olan kaynakların bileşimi ve büyüklüğü ile kıyaslanmasına dayanır. Buna dolaylı yaklaşım denir (Aktan ve Vural, 2002).

2. KIRSAL TURİZM

Günümüzde dünyanın pek çok ülkesinde uygulanan bir turizm türüdür. Kırsal turizmin bu kadar yaygınlaşmasında; turizmde yeni arayışlar, turistlerin beklentilerindeki değişimler, yeni yerlerin ve yerel kültürlerin keşfine duyulan ilginin artışı, kitle turizmine tepkiler rol oynadığı gibi, özellikle de kırsal

turizmin kırsal kalkınmada bir araç olarak görülmesi, giderek daha fazla önem kazanmasını beraberinde getirmiştir (<http://kirsalturizm.gen.tr>).

Kırsal turizm, doğaya dayanan aktiviteler, festivaller, tarihi geleneksel olaylar, sanat gösterileri, tarımsal turizm, halk tiyatrosu vb. gibi çok yönlü uygulamalardan çiftlik temelli turizmden eğitimsel seyahate kadar her şeyi içeren kompleks bir aktivitedir(Kiper, 2006).

Dünyada özellikle son elli yıllık dönemde yaşanan ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmeler turizm kavramının algılanmasında ve pratiğinde önemli değişime neden olmuştur. Bu değişim ve dönüşüm turizm sektöründe sadece niteliksel (turist sayısındaki artış, turizm gelirlerindeki yükseliş, vb.) olarak değil, aynı zamanda niceliksel (turizm isteminde ve tercihlerinde) olarak da kendini göstermiştir. Bu dönüşüm özellikle gelişmiş ülkelerde gittikçe yaygınlaşan ve genel olarak alternatif turizm kapsamında ele alınan turizm etkinliklerinin artmasına neden olmuş ve ekoturizm, kırsal turizm, yumuşak diğer adıyla soft turizm ve özel ilgi turizmi gibi çeşitli turizm türleri geleneksel kitle turizmine karşıt olarak, doğayla bütünleşik ve doğaya dost olması nedeniyle alternatif turizm adı altında değerlendirilmeye başlanılmıştır(Torun, 2013).

Kırsal Turizmin, Kırsal alana katkılarını Swot Analizi yaparak değerlendirip; Güçlü, Zayıf Yönler, Tehditler ve Fırsatlar ile ilgili aşağıdaki değerlendirmeler ortaya koyulmuştur. Bu değerlendirmeler (Torun, 2013);

Güçlü Yönler

- (a) Zengin kültür ve gelenekler
- (b) Üretim deseni geniş kırsal alanlar
- (c) Etkin ve kapasiteli yerel yönetimler (tecrübe-deneyim)
- (d) Köylerin yenilenmesi konusunda geniş bilgi ve tecrübeler
- (e) Genç ve bilgili insan potansiyeli
- (f) Ulusal plan ve programlar

Zayıf Yönler

- (a) Kırsal alanlarda nüfus azalması ve göç
- (b) Köy ve ilçelerde yüksek oranlı işsizlik
- (c) Yatırım ve programlamada yetersiz koordinasyon
- (d) Kırsal turizmin yoğun olduğu bölgelerde kırsal kültür ve mirası simgeleyen yapıların yetersiz

restorasyonu

- (e) Yetersiz altyapı (yol,su, sağlık hizmetleri, eğitim..)
- (f) Yetersiz kanalizasyon ve hijyenik koşullar
- (g) Ulaşım araçlarının kalite düşüklüğü
- (h) Altyapı yetersizliğinden kaynaklanan tarım işletmeciliğinin etkin üretim, kalite ve pazarlama

imkanlarından yoksun oluşu

- (i) Sağlık ve eğitim alanlarında yetersiz tesisler ve donanım ihtiyaçları,
- (i) Mevcut varlıklarını ve tarihi miraslarını tanıtım ve reklam eksikliği

Fırsatlar

- (a) Tarım İşletmeleri için uygun iklim özellikleri
- (b) Bilgi teknolojilerinin kullanım yaygınlığı
- (c) Çevre duyarlılığındaki artış
- (d) Bölgesel kalkınma planlarının etkin oluşu
- (e) Köy ve ilçelerin sivil toplum kuruluşları ile olan bağlantıları
- (f) Ulusal düzeyde enflasyonun düşüş göstermesi

Tehditler

- (a) Yetersiz mali kaynaklar
- (b) Harcamaların etkin olmayışı
- (c) Planlama ve karar alma süreçlerinde sektör bazlı yaklaşım
- (d) Düşük oranlı kamu katılımı
- (e) Yerel ve ulusal ekonominin yeterli etkiye sahip olamaması-stratejiler ve planlamalar için yetersiz

kaynaklar,

- (f) Kalkınmada ve turizm gelirlerinde düşüş sonucu göçün artması

3. KIRSAL YOKSULLUĞUN GİDERİLMESİNDE KIRSAL TURİZMİN EKONOMİK ETKİLERİ

Kırsal kesimde yaşayanların gelirlerinin düşük olması, çalışma koşullarının iyi olmaması, tarımsal faaliyet sonucunda elde edilen gelirin düşük olması, işsizliğin kırsal bölgelerde yüksek olması, mevsimlik işlerin yaygın olması kırsal kesimde kırsal turizmi cazip hale getirmiştir. Buradaki amaç, gelirin yıl içinde düzenli bir dağılım göstermesine yardımcı olması yanında, gizli işsizliği ve mevsimlik işlerin yılın on iki ayına dağılımının mümkün olmasını sağlaması, bunun sonucunda ailelere ve dolaylı olarak da ülke

ekonomisine olumlu katkı sağlaması beklenmektedir. Ayrıca bölge insanının gelirlerine paralel olarak görgülerinin de gelişmesine ve yaşam standardının yükselmesine olumlu yönde etkileyecektir (Topgöl, 2013).

Kırsal turizm, kırsal yörelerin kalkınmasına yardımcı olarak, ülke ekonomisine katkıda bulunur. Tarımsal ve turistik etkinlikler bir arada ve birbirinin tamamlayıcısı olarak yer alarak, hem kırsal alan hem de ülke ekonomisine tartışmasız olarak önemli olumlu etkileri olur (Topgöl, 2013).

Dengeli Kalkınmayı Ve Kırsal Bölgelerde Ki Yoksulluğu Azaltma Yönünde Dünya Turizm Örgütünün Çalışmaları

Dünya Turizm Örgütü, kırsal turizmi geliştirerek dengeli kalkınmayı sağlamak ve sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirebilmek amacıyla şu çalışmaları yapmaktadır (Zurnacı, 2012);

- Kırsal turizm için promosyonel çalışmalar,
- Sivil inisiyatiflere (Yerel Eylem Grupları) yardımlar,
- Uluslararası örgütler ve hükümetlerin gündemine kırsal turizmi sokma,
- Politik ve mali destek sağlama,
- Ulusal ve uluslar arası toplantılar düzenleme,
- Kırsal turizmle ilgili yayınlar çıkarma.

4.1. MATERYAL VE METODLAR ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Araştırmanın amacı, Türkiye turizm sektörünün alternatif turizm ürünlerinden kırsal turizmin geliştirilmesi açısından Gediz İlçesi'ndeki turistik faaliyetlerin yerel işletmeler üzerindeki sosyal, ekonomik, kültürel etkilerinin belirlenmesi ve Gediz İlçesinin kırsal turizm potansiyelinin belirlenmesi ve Gediz ilçesindeki turistik tesis yöneticilerinin kırsal turizme bakış açılarını tespit etmektir. Araştırmanın kapsamını, Gediz ilçesindeki turizm tesislerinde çalışan yöneticiler oluşturmaktadır. Çalışmamızdaki örneklem sayımızı 54 kişilik yöneticiler oluşturmaktadır. Sayımızın kısıtlı olma nedeni zaman ve maliyet kısıtlılığından kaynaklanmaktadır.

4.2. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Veri toplama aracı olarak anket yönteminden yararlanılmıştır. Anketler, 2015 yılı Haziran ve Temmuz ayları içerisinde Kütahya'nın Gediz ilçesinde yer alan turizm işletmelerinde çalışan yöneticiler ile yüz yüze görüşme ile yapılmıştır. Araştırmanın ilk bölümünde katılımcıların demografik özelliklerini ve turistik işletme ile ilgili bilgileri ölçmeye yönelik 15 soru bulunmaktadır. İkinci kısımda ise; yöneticilere Gediz ilçesinin kırsal turizm potansiyelini ölçmeye yönelik toplam 19 soru bulunmaktadır. Anket soruları Ayaz, Yeşiltaş ve Türkmen'in 2012 yılında yaptıkları çalışmadan derlenerek hazırlanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 22.0 paket programı yardımı ile değerlendirilmiştir. Tüm veriler için frekans analizi yapılmıştır. Gediz İlçesi'ndeki turistik faaliyetlerin yerel işletmeler üzerindeki sosyal, ekonomik, kültürel etkilerinin belirlenmesi amacıyla açıklayıcı analizler, nonparametrik test olan "Mann-Whitney U" ve "Kruskall-Wallis H" testi yapılmıştır.

Araştırmanın amacına yönelik ve konuyla ilgili literatür taramaları sonucunda oluşturulan araştırma hipotezleri ise şu şekildedir:

- H1: Yöneticilerin Gediz'in kırsal turizm potansiyeli algılarında cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir.
- H2: Yöneticilerin Gediz'in kırsal turizm potansiyeli algılarında yaşa göre anlamlı farklılık göstermektedir.
- H3: Yöneticilerin Gediz'in kırsal turizm potansiyeli algılarında aylık gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir.
- H4: Yöneticilerin Gediz'in kırsal turizm potansiyeli algılarında eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir.

4.3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Bu bölümde araştırmaya katılan yöneticilerin demografik dağılımları, yöneticilere ait hane halkı verileri, yöneticilerin çalıştıkları işletme ile ilgili verileri, yöneticilerin gelir durumları, Gediz'in kırsal turizm potansiyeli hakkında yöneticilerin bakış açıları ve hipotez testlerine yönelik bilgiler verilmiştir.

Tablo 2. Yöneticilerin Demografik Özellikleri

Cinsiyet	Sayı (n)	Yüzde (%)
Bayan	14	25,9
Erkek	40	74,1
Toplam	54	100,0
Medeni Durum	Sayı	%
Evli	38	70,4
Bekâr	16	29,6
Toplam	54	100,0
Yaş	Sayı	%
18-25	3	5,6
26-35	12	22,2
36-45	17	31,5
46-55	12	22,2
56-65	9	16,7
66 ve üzeri	1	1,9
Toplam	54	100,0
Eğitim Durumu	Sayı	%
Okuryazar değil	1	1,9
İlköğretim	15	27,8
Lise	26	48,1
Fakülte, Yüksekokul	11	20,4
Lisansüstü	1	1,9
Toplam	54	100,0

Tablo 2'deki demografik özelliklere göre katılımcılar daha çok 40 kişi ile erkeklerden (%74,1) oluşmaktadır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu 38 kişi (%70,4) ile evli kişilerdir. Yaş aralığı en çok 36-45 yaş arasında 17 kişi (%31,5) bulunmaktadır. Eğitim durumlarına bakıldığında önemli bir kısmının 26 kişinin (%48,1) Lise mezunu oldukları görülmektedir. Buna göre yöneticilerin çoğunluğu erkeklerden, evli kişilerden, 36-45 yaş aralığında olan ve yarıya yakını lise mezunları oluşturmaktadır.

Tablo 3. Yöneticilere ait Hane halkı Verileri

Hanede yaşayan kişi sayısı	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yalnız yaşıyorum	8	14,8
2 kişi	14	25,9
3 kişi	18	33,3
4 kişi	11	20,4
5 kişi ve üzeri	3	5,6
Toplam	54	100,0
Hanedeki çocuk sayısı	Sayı	%
Yok	24	44,4
1 çocuk	22	40,7
2 çocuk	8	14,8
Toplam	54	100,0
Aile reisi dışında çalışan sayısı	Sayı	%
Yok	27	50,0
1 kişi	19	35,2
2 kişi	6	11,1
3 kişi	1	1,9
4 kişi ve üzeri	1	1,9
Toplam	54	100,0
Hane halkının oturduğu evin durumu	Sayı	%
Kira	17	31,5
Lojman	1	1,9
Kendi evi	30	55,6
Bir yakınunun evi ve kira ödemiıyor.	6	11,1
Toplam	54	100,0
Kaç yıldır Gediz İlçesinde oturuyorsunuz?	Sayı	%

1 yıldan az	1	1,9
1-5 yıl arası	6	11,1
6-10 yıl arası	11	20,4
10 yıldan fazla	36	66,7
Toplam	54	100,0

Tablo 3'te yöneticilere ait hane halkı bilgileri yer almaktadır. Yöneticilerin evlerinde yaşayan kişi sayısı 18 kişi (%33,3) ile 3 kişiden oluşmaktadır. Evlerindeki çocuk sayısı büyük bir kısmının 24 kişi ile (%44,4) çocuğu olmayanlar ile 22 kişi (%40,7) ile 1 çocuğu olanlar oluşturmaktadır. Yöneticilerin 27'si (%50,0) kendilerinden başkası çalışmadığını belirtmektedirler. Yöneticiler 30 kişi ile (%55,6) kendi evlerinde yaşamaktadır. Yöneticilerin büyük bir kısmının 36 kişinin (%66,7) 10 yıldan fazla süredir Gediz ilçesinde ikamet ettikleri görülmektedir. Bu tabloya göre yöneticilerin evlerinde yaşayan kişi sayısı çoğunlukla 3 kişi, yarıya yakın kişinin evinde çocuk bulunmamakta, büyük bir kısmının ev kendisine ait olduğu ve Gediz ilçesinde 10 yıldan fazladır ikamet ettikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 4. Yöneticilerin Çalıştıkları İşletme ile ilgili Verileri

Çalıştığı İşletmenin faaliyet alanı	Sayı (n)	Yüzde (%)
Kaplıca Tesisi	2	3,7
Konaklama Tesisi	5	9,3
Yiyecek-İçecek İşletmesi	22	40,7
Diğer	25	46,3
Toplam	54	100,0
Son 3 yılda işletmedeki çalışan sayısının azalış-artış durumu	Sayı	%
Artış Gösterdi	11	20,4
Azalış Gösterdi	22	40,7
Değişim Olmadı	21	38,9
Toplam	54	100,0
Son 3 yılda İşletmenin gelirlerindeki artış-azalış oranı	Sayı	%
Artış Gösterdi	12	22,2
Azalış Gösterdi	20	37,0
Değişim Olmadı	22	40,7
Toplam	54	100,0

Tablo 4'te Gediz İlçesindeki turizm işletmelerinde çalışan yöneticilerin çalıştıkları işletmelerin faaliyet alanlarının 22 kişi ile (%40,7) yiyecek içecek işletmeleri ve 25 kişi ile (%46,3) diğer işletmeler kapsamaktadır. Çalışılan işletmedeki personel sayısı son 3 yılda 22 kişi ile (%40,7) azalış gösterdiğini belirtmişlerdir. Yine son 3 yıl içerisinde işletmenin gelirlerindeki artış-azalış olup olmadığı hususunda ise 22 kişi ile (%40,7) değişim olmadığı yönünde ifade belirtmişlerdir. Yöneticilerin büyük bir kısmı yiyecek içecek işletmelerinde çalışmakta olup ve çalıştıkları yerlerdeki çalışanların sayısında azalma bulunmakta ve gelirler de ise değişim olmadı diyenler çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Yöneticilerin gelir durumları

Hanenin hangi gelir grubunda olduğu	Sayı (n)	Yüzde (%)
Düşük	11	20,4
Orta-altı	19	35,2
Orta	17	31,5
Orta-üstü	4	7,4
Üst	3	5,6
Toplam	54	100,0
Aylık Hane halkı gelir durumu	Sayı	%
500-1000 TL	13	24,1
1001-1500 TL	18	33,3
1501-2000 TL	7	13,0
2001-3000 TL	11	20,4
3000 TL'den fazla	5	9,3
Toplam	54	100,0
Daha önceki işindeki toplam hane halkı gelir durumu	Sayı	%

500-1000 TL	19	35,2
1001-1500 TL	12	22,2
1501-2000 TL	10	18,5
2001-3000 TL	8	14,8
3000 TL' den fazla	5	9,3
Toplam	54	100,0
Otomobilinin olup olmadığı	Sayı	%
Var	30	55,6
Yok	24	44,4
Toplam	54	100,0

Tablo 5'te Turizm işletmelerinde çalışan yöneticilerin gelir durumları ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Yöneticilerin hangi hane halkı gelir grubunda olduğu sorusuna 19 kişi ile (%35,2) ile orta-altı, 17 kişi ile (%31,5) orta ve 11 kişi ile (%20,4) düşük gelir grubundan oluştuğu görülmektedir. Dolayısıyla büyük bir kısmı %87,1 ile orta ve altı gelir seviyesine sahip olduğu söylenebilir. Hane halkı aylık gelir durumlarında 18 kişi ile (%33,3) 1001-1500 TL arasında gelire sahip olduğu tespit edilmektedir. Daha önceki iş yerlerindeki aylık hane halkı gelir durumları 19 kişi ile (%35,2) daha düşük bir seviyede olduğu görülmektedir. Yöneticilerin 30'unun (%55,6) otomobillerinin olduğunu belirtilmektedir. Tablo 4' e göre yöneticilerin çoğunlukla orta- altı gelir grubuna sahip olduğu, 1000-1500 TL gelir durumunun bulunduğu, hane halkı gelirinin çoğunluğunun 1500 TL altı olduğu ancak yarıdan fazlasının otomobillerinin var olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Yöneticilerin Gediz'in Kırsal Turizm Potansiyeli Hakkındaki Düşünceleri

İFADELER	1: Kesinlikle Katılmıyorum; 5: Kesinlikle Katılıyorum					Ort.	Std.S
	1	2	3	4	5		
Yöredeki kırsal turizmde uygun zengin doğal kaynaklar yöre turizminin gelişimine olumlu yönde etki etmektedir.	3 (5,6)	4 (7,4)	7 (13,0)	20 (37,0)	20 (37,0)	3,93	1,15
Turizm olgusuna adapte olabilecek genç nüfusun varlığı yöre turizmini olumlu yönde etkileyebilir.	0 (0,0)	4 (7,4)	15 (27,8)	23 (42,6)	12 (22,2)	3,80	,88
Turizm Gediz'in sosyo-kültürel gelişimine katkı sağlamaktadır.	2 (3,7)	5 (9,3)	13 (24,1)	23 (42,6)	11 (20,4)	3,67	1,03
Yörede kırsal turizmin gelişmesi turizm mevsimini uzatacaktır.	3 (5,6)	2 (3,7)	17 (31,5)	23 (42,6)	9 (16,7)	3,61	,99
Turizmin 12 aya yayılması ve alternatif turizmi geliştirme politikaları yöredeki kırsal turizmi olumlu yönde etkileyebilir.	1 (1,9)	8 (14,8)	14 (25,9)	20 (37,0)	11 (20,4)	3,59	1,04
Turizm kırsal halkın yaşam standartlarını arttırmaktadır.	2 (3,7)	8 (14,8)	13 (24,1)	19 (35,2)	12 (22,2)	3,57	1,11
Kırsal turizmin gelişmesiyle yöreye yerli ve yabancı sermaye yatırımları artacaktır.	3 (5,6)	8 (14,8)	11 (20,4)	22 (40,7)	10 (18,5)	3,52	1,13
Turizm kırsal halkın gelirini arttırmaktadır.	2 (3,7)	11 (20,4)	12 (22,2)	22 (40,7)	7 (13,0)	3,39	1,07
Yörede kırsal turizm faaliyetlerinin ekonomik olarak büyük bir yeri vardır.	1 (1,9)	13 (24,1)	15 (27,8)	18 (33,3)	7 (13,0)	3,31	1,04
Turizmin gelişmesi yörede hayat pahalılığına neden olmaktadır.	1 (1,9)	10 (18,5)	18 (33,3)	21 (38,9)	4 (7,4)	3,31	,93
Yerel halk kırsal turizm kaynaklarının turizm amacıyla kullanılması konusunda isteklidirler.	4 (7,4)	7 (13,0)	16 (29,6)	23 (42,6)	4 (7,4)	3,30	1,04
Kırsal turizm sayesinde ilçeden dışarı göç hareketleri azalmaktadır.	5 (9,3)	6 (11,1)	15 (27,8)	25 (46,3)	3 (5,6)	3,28	1,05
Kırsal turizm faaliyetlerinden dolayı gelecekte doğal kaynakların ve bozulmamış çevrenin tahrip olma riski vardır.	4 (7,4)	6 (11,1)	22 (40,7)	16 (29,6)	6 (11,1)	3,26	1,05
Yerel halkın turizm bilinci kırsal turizmin gelişimi için yeterlidir.	4 (7,4)	14 (25,9)	13 (24,1)	18 (33,3)	5 (9,3)	3,11	1,13
Yöre turistik tesis kapasitesi yönünden yeterli seviyededir.	7 (13,0)	15 (27,8)	6 (11,1)	18 (33,3)	8 (14,8)	3,09	1,32
Gediz'in alt ve üst yapısı turizm faaliyetleri için yeterlidir.	6 (11,1)	15 (27,8)	11 (20,4)	17 (31,5)	5 (9,3)	3,00	1,20
Yöredeki turistik işletme yöneticileri ve çalışanları yeterli turizm eğitimi almıştır.	6 (11,1)	19 (35,2)	18 (33,3)	16 (29,6)	3 (5,6)	2,83	1,15
Yöreye yeterli sayıda turist gelmektedir.	9 (16,7)	15 (27,8)	14 (25,9)	11 (20,4)	5 (9,3)	2,78	1,22
Yörenin tanıtımıyla ilgili mevcut uygulamalar yeterlidir	9 (16,7)	18 (33,3)	10 (18,5)	12 (22,2)	5 (9,3)	2,74	1,25

Tablo 6, yöneticilerin önermelere katılım dereceleri, ortalamaları dikkate alınarak oluşturulmuştur. Ayrıca bu önermelere yönelik 54 yöneticilerin katılıp katılmama derecelerini frekans yüzdelere göre yukarıdaki tabloda gösterilmiştir. Aritmetik ortalamalarından en yüksek olan önerme 3,93 aritmetik ortalama ile “Yöredeki kırsal turizme uygun zengin doğal kaynaklar yöre turizminin gelişimine olumlu yönde etki etmektedir” önermesi ilk sıradadır. İkinci en yüksek aritmetik ortalama ise 3,80 aritmetik ortalama ile “Turizm olgusuna adapte olabilecek genç nüfusun varlığı yöre turizmini olumlu yönde etkileyebilir” önermesidir. Üçüncü en yüksek aritmetik ortalama ise 3,67 aritmetik ortalama ile “Turizm Gediz’in sosyo-kültürel gelişimine katkı sağlamaktadır” önermesidir. Aritmetik ortalaması en düşük olan önerme ise 2,74 ile “Yörenin tanıtımıyla ilgili mevcut uygulamalar yeterlidir” önermesidir. Gediz’in kırsal turizm potansiyelini tespit etmek amacıyla sorulan 19 adet önermenin ortalaması 3,32 olarak tespit edilmiştir.

6. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZ TESTLERİ VE SONUÇLARI

Çalışma kapsamında, yöneticilerin cinsiyet, yaş, hane halkı aylık gelir durumu ve eğitim durumlarına göre Gediz’in kırsal turizm potansiyeli ile ilgili ifadeleri algılamaları arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan analizlerin sonuçları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 7. Yöneticilerin Cinsiyetlerine Göre Kırsal turizm potansiyeli ifadeleri ile ilgili “Man-Whitney U” Testi Sonuçları

	CİNSİYET				Man-Whitney U		
		N	Mean Rank	Sum of Ranks	Wilcoxon W	Z	P
Kırsal turizmin gelişmesiyle yöreye yerli ve yabancı sermaye yatırımları artacaktır.	Erkek	40	29,50	1192,00	293,000	-1,889	,058
	Kadın	14	20,93	293,00			
Yerel halk kırsal turizm kaynaklarının turizm amacıyla kullanılması konusunda isteklidirler.	Erkek	40	26,68	1067,00	296,000	-1,858	,063
	Kadın	14	29,86	418,00			

* Sig<0.05

Tablo 7’de görüldüğü üzere, yöneticilerin Gediz ilçesindeki kırsal turizmle ilgili ifadelerle yönelik algılarını cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini test edebilmek amacıyla “Man-Whitney U” testi yapılmıştır. Kırsal turizm potansiyeli ile ilgili 19 ifadeden hiç birisi ($p<0.05$) göstermediği için anlamlı farklılık göstermemektedir. “Kırsal turizmin gelişmesiyle yöreye yerli ve yabancı sermaye yatırımları artacaktır” ve “Yerel halk kırsal turizm kaynaklarının turizm amacıyla kullanılması konusunda isteklidir.” ifadelerini tablolaştırarak, cinsiyete göre anlamlı farklılık ($p<0.05$) göstermediği görülmektedir. Tablo 6’daki bu sonuçlara göre; “H₁: Yöneticilerin Gediz’in kırsal turizm potansiyeli algılarında cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir” hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 8. Yöneticilerin yaşlarına göre Kırsal turizm potansiyeli ifadeleri ile ilgili “Kruskal-Wallis H” Testi Sonuçları

	Yaş	Kruskal-Wallis H				
		N	Mean Rank	Ki Kare	S.O	P
Yerel halk kırsal turizm kaynaklarının turizm amacıyla kullanılması konusunda isteklidirler	18-25	3	22,17	14,902	5	,011*
	26-35	12	16,75			
	36-45	17	30,06			
	46-55	12	25,25			
	56-65	9	40,50			
	66 ve üzeri	1	39,00			

Tablo 8’de görüldüğü üzere, yöneticilerin Gediz ilçesindeki kırsal turizmle ilgili ifadelerle yönelik algılarının yaşlarına göre farklılık gösterip göstermediğini test edebilmek amacıyla “Kruskall-Wallis H” testi yapılmıştır. Gediz ilçesinin kırsal turizm potansiyeli ile ilgili ifadelerden “Yerel halk kırsal turizm kaynaklarının turizm amacıyla kullanılması konusunda isteklidirler” ifadesi yaş durumuna göre anlamlı farklılık ($p<0.05$) göstermektedir. Tablo 7’deki bu sonuçlara göre; “H₂: Yöneticilerin Gediz’in kırsal turizm potansiyeli algılarında yaşa göre anlamlı farklılık göstermektedir” hipotezi kabul edilmiştir. Buradan hareketle yöneticilerin farklı yaşlarda olmasının turizm değerlendirmelerinde etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü deneyim sahibi olan yöneticilerle genç yöneticiler arasında farklılık bulunması olağandır.

Tablo 9. Yöneticilerin aylık gelir durumlarına göre Kırsal turizm potansiyeli ifadeleri ile ilgili “Kruskall-Wallis H” Testi Sonuçları

	Aylık Gelir Durumu	Kruskall-Wallis H				
		N	Mean Rank	Ki Kare	S.O	P
Yöreyle yeterli sayıda turist gelmektedir.	500-1000 TL	13	20,77	9,566	4	,048*
	1001-1500 TL	18	24,11			
	1501-2000 TL	7	28,00			
	2001-3000 TL	11	38,50			
	3000 TL üzeri	5	32,30			

Tablo 9’da görüldüğü üzere, yöneticilerin Gediz ilçesindeki kırsal turizmle ilgili ifadelerle yönelik algılarının hane halkı aylık gelir durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini test edebilmek amacıyla “Kruskall-Wallis H” testi yapılmıştır. Gediz ilçesinin kırsal turizm potansiyeli ile ilgili ifadelerden “Yöreyle yeterli sayıda turist gelmektedir” ifadesi ile “Turizm olgusuna adapte olabilecek genç nüfusun varlığı yöre turizmini olumlu yönde etkileyebilir” ifadesi hane halkı aylık gelir durumlarına göre anlamlı farklılık ($p<0.05$) göstermektedir. Tablo 8’deki bu sonuçlara göre; “H₃: Yöneticilerin Gediz’in kırsal turizm potansiyeli algılarında aylık gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir” hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 10. Yöneticilerin eğitim durumlarına göre Kırsal turizm potansiyeli ifadeleri ile ilgili “Kruskall-Wallis H” Testi Sonuçları

	Eğitim Durumu	Kruskall-Wallis H				
		N	Mean Rank	Ki Kare	S.O	P
Yöredeki kırsal turizmde uygun zengin doğal kaynaklar yöre turizminin gelişimine olumlu yönde etki etmektedir	Okuryazar değil	1	24,50	9,830	4	,043*
	İlköğretim	15	18,03			
	Lise	26	32,00			
	Fakülte, Yüksekokul	11	28,50			
	Lisansüstü	1	44,50			

*

Sig<0.05

Tablo 10’da görüldüğü üzere, yöneticilerin Gediz ilçesindeki kırsal turizmle ilgili ifadelerle yönelik algılarının eğitim durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini test edebilmek amacıyla “Kruskall-Wallis H” testi yapılmıştır. Gediz ilçesinin kırsal turizm potansiyeli ile ilgili ifadelerden “Yöredeki kırsal turizmde uygun zengin doğal kaynaklar yöre turizminin gelişimine olumlu yönde etki etmektedir” ifadesi eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık ($p<0.05$) göstermektedir. Tablo 8’deki bu sonuçlara göre; “H₄: Yöneticilerin Gediz’in kırsal turizm potansiyeli algılarında eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir” hipotezi kabul edilmiştir. Turizm konusunda farklı eğitim seviyesine sahip yöneticilerin çalışmaları, yöredeki turizm değerlerinin kullanılması gerekliliğinin farkındadırlar.

SONUÇ

Kırsal turizm her şeyden önce kırsal alanlar için istihdam ve gelir fırsatı teşkil etmektedir. Bu yörelerdeki turistik ürünün oluşması ancak bu yöreye turistlerin gelmesiyle mümkündür. Özellikle bölgelerarası gelişmişlik farkının ve yoksulluğun daha çok olduğu ülkelerde kırsal turizm arz potansiyelinin etkin bir şekilde kullanılmasıyla bu sorunların giderilmesinde etkin bir alternatif olabilir. Kalkınma kavramının işin içine girmesiyle kırsal turizm kavramının önemi iyice artmaktadır. Ülke bazında değerlendirildiğine dengeli kalkınmanın gerçekleşmesi için bölgelerin eşit olarak kalkınması gereklidir ve bu durumda da turizmin önemi daha da ortaya çıkmaktadır. Refah düzeyinin artması için kırsal alanlarda

yaşayan insanların tarım dışında farklı geçim kaynakları sağlaması gerekir. Türkiye'nin jeopolitik konumu bakımından kırsal turizm için elverişli ülkelerden biri olarak görüldüğü vurgulanmıştır. Bu konuda uzun vadeli stratejik planlar yapılmış ve bir kısmı uygulamaya geçmiştir.

Elde edilen sonuçlara göre çalışmamıza katılan yöneticilerin çoğunluğu erkeklerden, evli kişilerden, 36-45 yaş aralığında olan ve yarıya yakını lise mezunlarından oluşmaktadır. Katılımcıların hane halkı bilgilerine yönelik araştırmamız sonucunda; evlerinde yaşayan kişi sayısı çoğunlukla 3 kişi, yarıya yakının kişinin evinde çocuk bulunmamakta, büyük bir kısmının evinin kendilerine ait olduğu ve Gediz ilçesinde 10 yıldan fazladır ikamet ettikleri saptanmıştır. Turizm işletmelerinde çalışan yöneticilerin büyük kısmı yiyecek içecek işletmelerinde çalışmakta olup ve çalıştıkları yerlerdeki çalışanların sayısında azalma olduğunu söyleyen yöneticiler çoğunluktadır. Yöneticilerin yarısından fazlası son üç yıl içerisinde işletmelerin gelirlerinde azalış ve değişim olmadığını söylemektedirler. Yöneticilerin çoğunlukla orta- altı gelir grubu, 1000-1500 TL gelir durumu, hane halkı gelirinin çoğunluğunun 1500 TL altı olduğu ancak yarısından fazlasının otomobillerinin olduğu gözlemlenmiştir. Yöneticiler, Gediz ilçesindeki zengin doğal kaynakların ve turizme adapte edilmiş gençlerin yöredeki turizmi etkileyeceğini değerlendirmektedirler. Hipotez testlerinde yöneticilerin Gediz ilçesinin kırsal turizm potansiyeli hakkındaki düşüncelerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık yok iken aylık gelir durumları ve eğitim durumuna göre ise anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Bütün bu sonuçlar doğrultusunda Gediz ilçesindeki turizm işletmelerinde çalışan yöneticilerin evli, çekirdek aile yapısına sahip ve sürekli o bölgede ikamet eden kişiler olduğu ve yüksek gelir seviyesine sahip olmadıkları görülmektedir. Buradan hareketle gelir durumlarını ve kırsal alanların geliştirilmesi için halkın çeşitli faaliyet alanlarında alternatif geçim kaynakları sağladığı görülmüştür. Artık günümüz dünyasında gelişen koşullara ayak uydurmak için bu durum bir turizm aktivitesi olarak görülmektedir.

KAYNAKÇA

- AKTAN, C. C., ve VURAL, İ. Y. (2002). "Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri", Coşkun Can Aktan (ed.), *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayınları
- BIÇKI, D. (2011). "Türkiye Kırsalında Yoksulluk Sorunu: Çanakkale Kocalar Köyü Örneği", *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, 161-180 s., Bursa.
- ÇEKEN, H. (2008). "Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Üzerine Teorik Bir İnceleme", *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*.
- ÇEKEN, H., KARADAĞ, L., ve DALGIN, T. (2007). "Kırsal Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım Kırsal Turizm Ve Türkiye'ye Yönelik Teorik Bir Çalışma", *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*.
- ERDAL, G., YAVUZ, H. (2013). "Kırsal Kesimde Yoksulluk Algısı: Tokat İli Zile İlçesi Örneği", *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, Sayı 8, 40-47 s., Tokat.
- GÜNDOĞAN, N. (2008). "Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele", *Ankara Sanayi Odası Dergisi*, Ocak-Şubat 2008.
- KİPER, T. (2006). *Safranbolu Yörüköyü Peyzaj Potansiyelinin Kırsal Turizm Açısından Değerlendirilmesi*, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enst. Doktora Tezi, Ankara
- TOPGÜL, S. (2013). "Türkiye'de Yoksulluk Ve Yoksulluğun Kadınlaşması", *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 14, Sayı 1
- TORUN, E. (2013). "Kırsal Turizmin Bölge İnsanına Katkıları", *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*.
- YENİÇERİ, E. (2011). *Kırsal Turizm Nedir ve Örnekler Üzerinde İrdelenmesi*, Namık Kemal Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Ana Bölüm Dalı, Tekirdağ.
- ZURNACI, N. (2012). "Kırsal Turizmde; Girişimcilik ve Örgütlenme", *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*.
birseyogren.net/71893/Kirsalyoksulluk E. Tarihi:05.05.2015
<http://www.ekodialog.com/Konular/ekonomik-buyume-modelleri-teorileri.html> E.
Tarihi:08.05.2015
www.enfal.de/sosyalbilimler/a/063.htm
<http://www.erzurumkulturturizm.gov.tr/belge/1-19648/magara-turizmi.html>
E. Tarihi:06.05.2014
<http://kirsalturizm.gen.tr>. 2015. Kırsal Turizm Nedir? E. Tarihi:06.05.2015
www.mevzuatdergisi.com/2008/12a/01.htm E. Tarihi:05.05.2015
www.nedirnedemek.com/dengeli-kalkinma-nedir-dengeli-kalkinma-ne-demek E.Tarihi:05.05.2015